

VIŠJA STROKOVNA ŠOLA ACADEMIA

MARIBOR

AVDIO ELEMENTARNA PODOBA RADIJSKE POSTAJE

Kandidat: Nino Selinšek

Vrsta študija: študent izrednega študija

Študijski program: Medijska produkcija

Mentor predavatelj: doc. dr. Mitja Reichenberg

Mentor v podjetju: Domen Hren, univ. dipl. kom.

Lektor: Erna Leš, prof. slov.

Maribor, 2022

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisani Nino Selinšek sem avtor diplomskega dela z naslovom Avdio elementarna podoba radijske postaje, ki sem ga napisal pod mentorstvom doc. dr. Mitje Reichenberga.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega dela,
- sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženi nalogi, navedena oz. citirana skladno s pravili Višje strokovne šole Academia Maribor,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del oz. misli, kot moje lastne kaznivo po Zakonu o avtorski in sorodnih pravicah (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 68/08, 110/13, 56/15 in 63/16 – ZKUASP); prekršek pa podleže tudi ukrepom Višje strokovne šole Academia Maribor skladno z njenimi pravili,
- skladno z 32.a členom ZASP dovoljujem Višji strokovni šoli Academia Maribor objavo diplomskega dela na spletnem portalu šole.

Ptuj, februar 2022

Podpis študenta:

ZAHVALA

Zahvaljujem se vsem, ki so mi s svojim znanjem in izkušnjami pomagali pri izdelavi diplomskega dela ter me usmerjali z nasveti iz produkcijskega in medijskega sveta. Posebna zahvala gre vsem sodelujočim pri izvedenem projektu, predvsem mentorju v podjetju Domnu Hrenu, univ. dipl. kom., ki mi je svetoval in pomagal pri izdelavi končnih izdelkov s svojim znanjem in me usmerjal, da je končni produkt korektno izdelan. Zahvaljujem se tudi doc. dr. Mitji Reichenbergu, ki nas je vodil pri izdelavi diplomskega dela.

POVZETEK

Z radijskimi postajami se večina ljudi srečuje vsak dan. Poslušamo jih doma, med vožnjo ali v službi. Radio je še vedno popularen medij, kljub ogromni izbiri tehnologije. Prednost radia je, da je zelo dostopen. Ker ga posluša ogromno ljudi, se radijske postaje razlikujejo glede na njihovo elementarno podobo, ki prispeva k drugačnosti in stilu radijskih postaj.

V diplomski nalogi sem raziskal potek dela in ustvarjanja zvočnih elementov za radijsko postajo. S samostojnim produkcijskim delom sem se približal viziji podjetja in ustvaril zvočne elemente, ki so primerni za izbrano radijsko postajo. Večina elementov je že bila izdelanih, zato je šlo v večini za posodobitev prejšnjih verzij. Ustvarjal sem jih po že nekih »predlogih«, ki so mi služili kot smernice pri ustvarjanju.

V začetnem delu je predstavljeno podjetje Radio Ptuj ter kaj je zvočna elementarna podoba radijske postaje ter kako pomaga radijskim postajam. Opisal sem, kako so potekali dogovori z naročnikom, ki je bilo podjetje Radio Ptuj. Opredelil sem želje naročnika, ki so pomembno vplivale na proces in končno podobo zvočnih elementov. Analiziral sem pretekle izdelke in tiste, ki ji uporabljajo trenutno na radiu. Podatke sem zbral in jih uporabil pri idejni zasnovi ter produkciji zvočnih elementov. Pri delu sem upošteval tudi stil radijske postaje in namen uporabe zvočnih elementov. Celotna produkcija zvočnih elementov je potekala v domačem studiu, ki ima določene prednosti kot tudi slabosti oz. omejitve, ki sem jih predstavil. Celotni projekt, ki sem ga izdelal, zahteva precej časa, zato je pomembno, da sledimo in se držimo dogovorov, predvsem če gre za delo z naročnikom. Pri delu je pomembno sprotno izobraževanje in iskanje novih znanj in tehnik, ki nam lahko delo olajšajo, lahko pa nas tudi inspirirajo pri iskanju in zasnovi idej. Ob delu z radijsko postajo sem spoznal kar nekaj novih besed, ki zajemajo poimenovanje raznih zvočnih elementov. Ti izrazi so mi bili pred delom povsem nepoznani, zato sem razložil pomen ter kakšne so lastnosti zvočnih elementov, ki jih opisujejo. Po analizi preteklih in trenutnih zvočnih elementov, ki jih uporablja radijska postaja, sem opisal celotni produkcijski proces od idejne zasnove do končnega izdelka. Opisal sem način dela ter tehnike, ki sem jih uporabil. Po produkciji izdelkov sem predstavil še proces postprodukcije, ki zajema mešanje in masterizacijo izdelkov. Sledi še predaja izdelkov naročniku in arhiviranje vseh datotek in projektov.

Ključne besede: *avdio produkcija, studio, podoba radijske postaje, radio, zvočni elementi radijske postaje.*

ABSTRACT

Audio elementary image of radio station

Most people listen to radio stations every day. We listen to it at home, while driving or at work. Radio is still a popular media, despite the huge choice of technology. The advantage of radio is that it is very accessible. Because it is listened to by a huge number of people, every radio station has its own sound elements, which contributes to their style.

In the diploma I researched the workflow and stages of audio production for a radio station. With independent production work, I tried to satisfy company's vision and created sound elements that are suitable for their radio station. Most of their sound elements were already produced, so I mostly updated their old or current versions. That means I had a starting point where to start. Sound elements were made by scratch but were inspired by their current sound elements.

In first part of the diploma, I presented the company I worked with Radio Ptuj, what is radio station image, and how it helps radio stations. I described how me, and the client set deadlines and what are we going to work on. Client's wishes contributed to the whole process of audio production and to the final image of sound elements.

I analysed their past projects and the projects they currently use on their radio station. I collected all the data and used it when producing. When working I tried to include their style and the purpose of each sound element. I did the entire audio production of sound elements in my home studio, which has certain advantages and a few limitations that I described. The whole project takes a lot of time, so it's important to follow and stick to the agreements, especially when working with a client. When working it is important to constantly learn new techniques that can make our work easier, but also inspire us when designing ideas. While working with a radio station, I learned some new words about which elements are used on a radio station and what is their meaning. I was completely unfamiliar with them before, so I explained the meaning and what are the properties of the sound elements. After analysing their current and past sound elements, I described the entire production process, from conceptual ideas to the final product. I also presented my style of working and techniques that I used. After the production process, I also presented the post-production process which includes mixing and mastering. Lastly, I described how I'm archiving final files and projects.

Keywords: *audio production, studio, radio station image, radio, radio sound elements.*

KAZALO VSEBINE

1. UVOD	6
1.1 Opis področja in opredelitev problema	6
1.2 Namen, cilji in osnovne trditve	7
1.3 Predpostavke in omejitve	7
1.4 Uporabljene raziskovalne metode	7
2. OPIS PROJEKTA	8
3. ZVOČNA PODOBA / IDENTIFIKACIJA RADIJSKE POSTAJE	9
4. PROJEKTNI NAČRT	10
4.1 Izbor ekipe in reference članov	10
4.1.1 Definicija vlog in nalog	10
4.1.2 Ovrednotenje lastnih veščin/veščin skupine	10
4.1.3 Vloga in odgovornosti vloge znotraj skupine	11
4.1.4 Individualno dokumentiranje lastnega odnosa in prispevka drugim vlogam v skupini	11
4.1.5 Krovna tema »Vloga tehnologije v umetnosti in oblikovanju.«	12
4.2 Snemalni načrt – tehnični in vsebinski	13
4.3 Opis vsebine in ciljev avdio produkcije/diplomske naloge	15
5. PREDPRODUKCIJA	16
5.1 Dogovori s podjetjem / mentorjem / naročnikom	16
5.2 Priprava	17
5.3 Pregled potrebnega materiala	20
5.4 Radijska postaja Radio Ptuj	21
5.5 Radijska ura (broadcasting clock)	23
5.6 Analiza in pregled preteklih izdelkov	26
5.7 Izbira prostora in snemalne opreme	31
6. PRODUKCIJA	33
6.1 Novice, promet in vreme	34
6.2 Show opener	36
6.3 Stinger	38

6.4	Glasbene podlage za radijske oddaje	39
6.5	Otvoritveni jingle za radijske oddaje	39
7	MEŠANJE IN MASTERIZACIJA	41
7.1	Mešanje	41
7.2	Mastering	43
8	ARHIVIRANJE PROJEKTOV	44
9	SKLEP	45
10	VIRI, LITERATURA	47
11	PRILOGA	49

KAZALO SLIK

SLIKA 1:	SKICA STRUKTURE "NOVICE"	17
SLIKA 2:	SKICA STRUKTURE "SHOW OPENER"	17
SLIKA 3:	SKICA STRUKTURE "VREME, PROMET"	17
SLIKA 4:	XFER SERUM	18
SLIKA 5:	KONTAKT 5	19
SLIKA 6:	STUDIO RADIA PTUJ	21
SLIKA 7:	RADIJSKA URA RADIA PTUJ	23
SLIKA 8:	DOMAČI STUDIO	31
SLIKA 9:	PROGRAM ZA GLASBENO PRODUKCIJO ABLETON LIVE 10	33
SLIKA 10:	STRUKTURA SHOW OPENERJA	37
SLIKA 11:	SKUPINE V PROJEKTU	42

1. UVOD

V diplomskem delu opisujem in predstavljam posamezne korake ustvarjanja raznih zvočnih elementov, ki predstavljajo ključni del izbrane radijske postaje – Radio Ptuj. Predstavljam, kaj vse je bilo potrebno storiti pred pričetkom dela ter kaj vse je zajemal projekt, ki sem si ga zadal. Z ustvarjanjem avdio elementarne podobe radijske postaje sem si zadal določene cilje, kar zajema zvočno oblikovanje in prilagajanje naročniku ter da zadovoljim potrebe in želje naročnika/podjetja.

Opisal sem tudi težave, ki so nastale ob delu in kako sem jih rešil. Ker je produkcijsko delo potekalo individualno, je delo temeljilo na lastnih izkušnjah in znanju. Izziv, ki sem si ga zadal, je bil precej obširen, zato je bila zelo pomembna organizacija in načrtovanje dela.

1.1 Opis področja in opredelitev problema

Za temo, ki sem jo izbral, sem se odločil zaradi ideje po ustvarjanju nečesa, česar še ne poznam. Radijske postaje imajo ogromno zbirko raznih zvočnih elementov. Gre za razne glasbene podlage, na katere je predhodno posnet govor ali pa se ob njih govori v živo ter razne krajše zvočne elemente, ki služijo kot prehodi med določenimi radijskimi oddajami ali ločujejo posamezne pesmi.

Pritegnila me je predvsem ideja po ustvarjanju nepoznanih stvari in sodelovanje s podjetjem. Torej je šlo za delo glede na podana navodila podjetja. Moja naloga je bila, da njihove potrebe in želje zadovoljim in se približam njihovi viziji. Ker je šlo tudi za različne glasbene stile posameznih zvočnih elementov, mi je izziv predstavljalo tudi ustvarjanje raznih stilov in zvrsti. Tako sem lahko preizkusil razne tehnike in načine dela pri ustvarjanju zvočnih elementov. V preteklosti sem imel že več projektov, ki so zajemali razne glasbene zvrsti, zato mi je način raziskovanja glasbenih zvrsti že poznan. Način dela, kjer lahko spoznavam nekaj novega in se preizkusim v ustvarjanju nepoznanih zvrsti in stilov, mi je zelo zanimiv. Obstoječe projekte/pesmi, ki so ustvarjene v določeni glasbeni zvrsti, je potrebno najprej analizirati in jih nekaj časa poslušati, da dobimo občutek, za kaj pravzaprav gre. Analizirati je potrebno različne gradnike pesmi od hitrosti do izbire instrumentov, teme projekta, vzdušja itd. Radijske postaje so mi precej blizu, saj se z njimi srečujem skoraj vsak dan. Vsaka radijska postaja ima nekakšen svoj stil, ki ga ustvarijo ravno zvočni elementi oz. elementarna podoba.

1.2 Namen, cilji in osnovne trditve

Namen diplomskega dela je predstaviti proces in izdelavo radijskih elementov, ki so ključni pri radijskih oddajah in njihovi celotni avdio elementarni podobi. Glavni cilj, ki sem si ga zadal, je bil, da izdelam avdio elementarno podobo, ki bo služila zahtevam in željam naročnika. Gre torej za celotno produkcijo, mešanje in mastering zvočnih elementov, ki sestavljajo radijsko uro.

Cilj končnih izdelkov je, da ustvarim dobre in ustrezne zvočne elemente, ki so sestavni del radijske ure (show opener, stinger, promet, vreme, novice in glasbene podlage) ter da bom s končnimi verzijami zadovoljen. Skozi delo je moj cilj bil tudi, da spoznam in se preizkusim v izdelavi različnih glasbenih zvrsti in stilov, ki ustrezajo rabi na radijski postaji Radio Ptuj.

1.3 Predpostavke in omejitve

Pri izdelavi diplomskega dela je kar nekaj omejitev, kar zajema pomanjkanje strokovne literature v slovenščini in zastarele vire. Gre za teoretično literaturo o glasbeni produkciji in o samih radijskih postajah ter žargonu, ki se pojavlja. Omejitev je tudi pomanjkanje dobre, kvalitetne opreme in inštrumentov za snemanje v mojem domačem studiu, kar mi preprečuje snemanje akustičnih inštrumentov, kjer bi to bilo potrebno. S snemanjem akustičnih inštrumentov bi se lahko bolj približal stilu izbrane radijske postaje.

1.4 Uporabljene raziskovalne metode

V diplomskem delu sem uporabljal različne raziskovalne metode. Uporabljal sem splet kot primarni vir ter informacije, ki sem jih prejel od mentorja v podjetju (ustni vir). Z mentorjem sva izvedla tudi intervju, ki je potekal v obliki pogovora, kjer sem si vnaprej pripravil vprašanja v zvezi z izdelki in teoriji. Zbrane odgovore in predano znanje sem dodatno preveril še na spletu, da sem se prepričal o podrobnostih. Tako sem raziskal tudi več informacij glede tem, ki sva se jih dotaknila z mentorjem. Analiziral sem tudi razne pretekle zvočne datoteke Radia Ptuj, na podlagi katerih sem ustvaril nove verzije.

2. OPIS PROJEKTA

Projekt, ki sem si ga zadal, je izdelava zvočnih radijskih elementov, ki so ključni del radijske ure (clock) in sestavni del radijskih oddaj.

Projekt je bil izveden v sklopu praktičnega izobraževanja v podjetju Radio Ptuj. Izdelal sem različne zvočne elemente, ki bodo nadomestili trenutne, ki jih uporabljajo. Z mentorjem Domnom Hrenom sva se najprej dogovorila za obseg dela ter določila vse elemente, ki so jih želeli posodobiti. Zvočne elemente, ki sem jih izdelal, sva pred pričetkom dela razdelila na več skupin, ki zajemajo zvočne elemente s podobnimi lastnostmi.

To so:

- podlaga za novice, vreme in promet,
- show opener,
- stinger,
- glasbene podlage za radijske oddaje,
- otvoritveni jingle za radijske oddaje.

Delo je ves čas potekalo pod mentorstvom Domna, ki je s sprotnimi opombami in napotki vplival na proces ter pri končni podobi radijskih zvočnih elementov.

Namen projekta je bil v osnovi posodobitev avdio elementarne podobe radijske postaje, kot tudi nadgradnja mojega produkcijskega znanja ter prilagajanje naročniku in se čimbolj približati njihovim pričakovanjem. Namen je bil tudi naučiti se raziskovanja in analizirati druga glasbena dela in elemente, ki lahko služijo kot inspiracija pri produkcijskem delu, predvsem v fazi razvijanja idej. Gre za iskanje navdiha v drugih delih, kar pa ne pomeni kopiranje avtorskih del, temveč analizo uporabljenih glasbil, stila in strukture. Pri izdelavi radijskih elementov sem želel vključiti čim več različnih tehnik, predvsem pri zvočnem oblikovanju in snemanju glasbil. To zajema raztegovanje, krajšanje, rezanje raznih zvokov, ustvarjanje večih plasti, ki skupaj tvorijo celoto nekega zvoka, uporabo zunanje opreme (klaviatura, kitara), ki se prepleta z digitalnimi zvoki. Tako sem prišel do ugotovitve, katere tehnike so najbolj uporabne ob določeni vrsti dela. Delo obsega tudi mešanje in masteriziranje posameznih zvočnih elementov. Poskrbeti je bilo potrebno, da vsi uporabljeni instrumenti služijo svojemu namenu ter da je končni izdelek ustvarjen kot smiselna celota. Izvedba projekta ni bila časovno omejena, saj je delo potekalo v domačem studiu.

3. ZVOČNA PODOBA / IDENTIFIKACIJA RADIJSKE POSTAJE

Ker je radijskih postaj v Sloveniji in po svetu že ogromno, je zelo težko oblikovati drugačnost in stil, ki daje radijskim postajam lastno in unikatno zvočno podobo. Zato je pomembno, da radijsko postajo sestavljajo zvočni elementi, ki jo dobro predstavljajo. Gre za zvočne elemente, ki poslušalcem omogočajo, da hitro prepoznajo in ločijo radijske postaje od ostalih. To zvočno oblikovanje lahko pripomore k uspehu ali povzroči neuspeh radijske postaje. Pri oblikovanju zvočnih elementov ne gre le za enkratno delo, ampak za dolgotrajni projekt, ki se pogosto spreminja. Uporablja se večja zbirka zvočnih elementov. Obstoječi zvočni elementi se lahko s časom nadgrajujejo. S časom radijske postaje gradijo zbirko raznih zvočnih elementov in si s tem večajo izbiro ter si ustvarjajo stil.

Vsaka radijska postaja ima določeno ciljno publiko. Temu je potrebno prilagoditi tudi zvočno podobo. »Poslušalci radia Ptuj so stari med 35 in 75 let. Večina jih živi v Spodnjem Podravju, kjer je pretežno ruralno območje. 55% poslušalcev je ženskega spola, 45% pa moških. Glasba, ki jo predvajajo, je prilagojena njihovem glasbenemu okusu glede na številne analize, ki jih opravljajo sproti.« (Hren, 2021)

Radijske postaje te zvočne elemente predvajajo večkrat na dan. Poslušalci jih bodo povezovali z izbrano radijsko postajo, ko jih bodo slišali. Z njimi lahko ustvarimo tudi stil, vzdušje in razpoloženje radijske postaje in se s tem približamo ciljni publiko. Tako bodo poslušalci vedeli, za katero radijsko postajo gre že ob samem poslušanju, ne da bi pogledali na radijsko napravo (Radio Imaging: Giving Radio That Unmistakable Identity, 2020).

4. PROJEKTNI NAČRT

4.1 Izbor ekipe in reference članov

4.1.1 Definicija vlog in nalog

Producent: Nino Selinšek

Snemalec zvoka: Nino Selinšek

Montažer: Nino Selinšek

Mastering in mešanje: Nino Selinšek

Mentor v podjetju/naročnik: Domen Hren // Radio Ptuj

Idejni vodja: Domen Hren

Snemalec kitare in kitarist (pri Show openerju – JUTRO MEDIUM): Jaka Kniplič

4.1.2 Ovrednotenje lastnih veščin/veščin skupine

Celoten projekt sem izpeljal z izkušnjami, ki sem jih pridobil skozi leta s produkcijo avtorske glasbe in z ustvarjanjem ostalih avdio projektov. Tehnike in produkcijski proces sem izpeljal s svojim načinom dela, ki mi je najbližje: to zajema mešanje med samim produkcijskim delom, izbiro zvokov po lastni presoji, uporabo klavirja pri ustvarjanju osnovne melodije in akordov, na podlagi katerih je temeljil celotni projekt. Mnogo tehnik sem uporabljal zato, ker so se ob danem trenutku zdele najhitrejša, kar pa ne pomeni, da je kvaliteta izdelka zaradi tega bila slabša. Tako sem imel zunanjo opremo, ki zajema inštrumente in mikrofona vedno priključene v mešalno mizo in pri roki, da sem pospešil ustvarjalni proces.

V veliko pomoč mi je bil mentor v podjetju Domen Hren, ki me je vodil in mi s svojimi nasveti (opis posameznih zvočnih elementov, ideje za ustvarjanje, predlogi uporabe inštrumentov, struktura zvočnih elementov) pomagal pri končni podobi izdelkov. Ob tem mi je nudil tudi vse potrebne informacije, ki zajemajo razlago izrazov, ki se pojavljajo na radiu (stinger, show opener, donut) ter teorijo radijskih postaj (kaj je radijska ura, kaj vse se predvaja na radiu, kakšna radijska postaja je Radio Ptuj, kje vse se pojavlja elementarna podoba...).

4.1.3 Vloga in odgovornosti vloge znotraj skupine

Kot producent sem bil odgovoren za celotno produkcijo projekta, od iskanja in ustvarjanja idej za posamezne zvočne elemente, do igranja in snemanja inštrumentov. Ker sem v studiu delo opravljal sam, sem skrbel tudi za izbor snemalne opreme in inštrumentov, postopek dela ter način mešanja in masteringa. Mentor Domen Hren mi je s predlogi glede izbire inštrumentov, vzdušja zvočnih elementov, izbire hitrosti projekta, pomagal pri dokončanju projektov ter pri sami zasnovi zvočnih elementov. To zajema predloge za izbiro inštrumentov, izbiro zvrsti posameznih zvočnih elementov, predloge glede hitrosti (BPM), na koncu tudi ideje glede mešanja elementov, kaj mora biti poudarjeno in kaj mora ostati v ozadju.

4.1.4 Individualno dokumentiranje lastnega odnosa in prispevka drugim vlogam v skupini

Delo je bilo vezano na sodelovanje s podjetjem in mentorjem v podjetju, ki je obenem tudi naročnik. Ker je bil projekt izveden v sklopu diplomskega dela, sem se držal vseh terminov in sem sledil dogovorom, ki sva jih dorekla z mentorjem. Ker delo ni bilo časovno omejeno, so termini predstavljali predviden zaključek posamezne faze produkcije.

Glede na določen termin sva z mentorjem/naročnikom pregledala izdelani material in se dogovorila o ustreznosti in popravkih, ki sem jih dostavil do naslednjega termina.

Prvi termin je predstavljal pregled izdelane ideje zvočnega elementa, naslednji termin je predstavljal pregled popravkov, za katere sva se dogovorila na prvem terminu. Tretji termin pa je po navadi predstavljal, če je sklop zvočnih elementov bil končan, določitev/dogovor za ustvarjanje naslednjega sklopa zvočnih elementov.

Izdelati je bilo potrebno več sklopov različne avdio vsebine (3x show opener, 3x stinger izpeljan iz show openerjev, 10x stinger glede na izbrano glasbeno zvrst, podlage za novice, vreme in promet, ter 14 glasbenih podlag za radijske oddaje), zato je bilo načrtovanje in upoštevanje terminov ključno, da so izdelki bili pravočasno končani in oddani.

Delo in termine sem si razdelil na posamezne faze glede na vrsto zvočnih elementov:

1. podlage za novice, vreme in promet,
2. show opener,
3. stinger (izpeljani iz show openerjev),
4. stinger (glede na določene glasbene zvrsti – pop, folk, latino, mediteran, rock),
5. glasbene podlage za radijske oddaje (Kmetijska oddaja, Kulturna dediščina, Kulturni kašipot, Na mladih svet stoji, Nedeljski misijon, Niti življenja, Podjetniški izzivi, Podravje osebno, Podravski teden, Tarča, Vrtnarimo, Zdravnik svetuje, Zeliščarji, Živalska klinika) in jingle.

Tako sem se lahko posvetil izdelavi enega sklopa, dokler ni bil v celoti končan.

4.1.5 Krovna tema »Vloga tehnologije v umetnosti in oblikovanju.«

Krovna tema, ki sem jo obravnaval, je »Vloga tehnologije v umetnosti in oblikovanju.« Tehnologija ima pri mojem ustvarjanju velik vpliv na delovni proces. Glasbo lahko danes ustvarjamo brez težav le z uporabo računalnika, zvočnikov ali slušalk. Ni nam potrebno znati igrati raznih inštrumentov, saj lahko zelo podobne približke pravim inštrumentov najdemo na računalniku z uporabo raznih digitalnih VST inštrumentov, ki nam ponujajo zelo obširne zbirke zvokov. Tehnologija torej olajša delo in prihrani prostor, ki bi ga zasedli inštrumenti in zunanja oprema (kompresor, izenačevalnik, mešalna miza...). Prednost tehnologije je dostopnost, saj lahko vsak, ki ima računalnik, ustvarja najrazličnejše izdelke. Pri ustvarjanju izdelkov diplomske naloge so celotni izdelki temeljili na tehnologiji, brez katere mi projekta ne bi uspelo končati. Menim, da slabosti tehnologije ni toliko, kot prednosti. Slabost je recimo to, da lahko glasba, ki jo ustvarimo, zveni precej nenaravno, predvsem če ustvarjamo vse »in the box«. Zato je potrebnega pri zagotavljanju bolj »naravnega občutka« v pesmih več dela in časa, da se približamo naravnemu zvoku. Z uporabo tehnologije so nam razne informacije zelo dostopne, kar je ogromna prednost, saj se lahko o stvari, ki nas zanima veliko naučimo sami, brez formalnega izobraževanja. Ker se tehnologija zelo hitro razvija, se moramo sproti učiti in pridobivati nova znanja pri našem ustvarjanju. Prednost tehnologije je tudi oglaševanje preko socialnih omrežij, kjer lahko pridobimo nove stranke oz. poslušalce in si s tem večamo ciljno publiko in s tem potencialne kupce naših storitev/izdelkov.

4.2 Snemalni načrt – tehnični in vsebinski

Za avdio produkcijo je pomembno, da imamo dobro delovno postajo in primeren prostor za to delo. Zato sem delo v celoti opravljal v domačem studiu. Termini snemanja inštrumentov niso bili točno določeni, saj sem jih posnel glede na projekt in idejo, ki sem jo dobil med produkcijskim ustvarjanjem. To pomeni, da sem imel več časa, da preizkusim razne ideje, ki sem se jih spomnil v nekem trenutku. Iskanje idej je potekalo tudi v obliki eksperimentiranja, kar pomeni, da nisem imel vedno jasno začrtanih ciljev/idej posameznega zvočnega elementa, ampak sem preizkušal odigrati različne melodije, različne kombinacije akordov, razne inštrumente in zvoke, dokler mi ni uspelo ustvariti nekaj, s čimer sem bil zadovoljen.

Ker ima vsak svoj način dela, je prednost dela v domačem studiu poznavanje avdio opreme (monitorji, inštrumenti, mešalna miza/zvočna kartica, programi, kitarski pedali) ter postavitev inštrumentov in delovne postaje, kot nam ustreza. Prednost dela v domačem studiu je tudi razporejanje časa, ustvarjanje ni vezano na čas, torej lahko razpolagamo s časom, kot nam ustreza.

Snemanje inštrumentov sem načrtoval večinoma glede na stil zvočnega elementa, ki sem ga želel izdelati. Pri zvočnih elementih, ki so bili v ustvarjeni stilu »rock-a« sem imel jasen cilj, da vključim električno kitaro. Pri veliki večini je bilo potrebno posneti tudi razna tolkala (ang. Percussion), ki zajemajo tamburin in različne »shaker-je«.

Snemanje je bilo tako razporejeno glede na izbran zvočni element oz. glede na skupino zvočnih elementov.

Predviden načrt snemanja inštrumentov glede na vrsto zvočnih elementov:

1. stinger (shaker, tamburin, akustična kitara, električna kitara),
2. show opener (shaker, tamburin, akustična kitara, električna kitara),
3. podlaga za vreme, novice in promet (shaker, tamburin),
4. glasbene podlage za radijske oddaje (shaker, tamburin).

Inštrumenti, ki jih nisem imel pri roki in jih ne znam uporabljati, so bili posneti z MIDI klavituro in VST inštrumenti.

Ker sem zvočne elemente izdeloval povsem od začetka, je največ dela predstavljalo iskanje idej, tu gre predvsem za iskanje primernih akordov in melodije, ki se nanaša na izbran zvočni element. Osnovno idejo sem v večini izdelal tako, da sem glede na pretekle izdelke Radia Ptuj

določil tempo, nato pa sem z MIDI zapisom posnel melodijo, ki je služila kot osnova, okoli katere sem nato začel graditi celotni del zvočnega elementa.

Termine produkcije sem določil glede na skupino zvočnih elementov. Tako sem imel v mislih nek rok, ki je pomagal pri pravočasnem zaključku dela posamezne skupine.

Termini, ki sem si jih zastavil:

1. termin: iskanje in izdelava osnovnih idej zvočnih elementov, ter postavitev strukture,
2. termin: pregled idej z mentorjem/naročnikom v podjetju,
3. termin: produkcija končne podobe zvočnih elementov,
4. termin: pregled končnih verzij z mentorjem/naročnikom.

Po izdelavi končne verzije posameznega sklopa zvočnih elementov sem se lotil naslednje skupine. Vrstni red izdelave posameznih skupin zvočnih elementov:

1. podlage za novice, vreme in promet - te elemente sem izdelal najprej,
2. show opener - izdelal sem tri show openerje, ki se ločijo po vzdušju:
 - a. jutro/daytime,
 - b. easy (umirjeno), medium (bolj energično), hot (hitro/vroče),
3. stinger – najprej sem izdelal tri stingerje, ki so bili izpeljani iz izdelanih show openerjev (daytime medium, jutro medium, jutro hot),
4. stinger – sledili so stingerji, ki so bili izdelani glede na določeno zvrst (pop, rock, mediteran, latino, folk),
5. glasbene podlage za radijske oddaje + jingle.

Večinoma je ustvarjanje posamezne skupine zvočnih elementov (odvisno od obsega ter od pričakovanj naročnika) trajalo od pet do sedem dni. Nato je sledil pregled izdelanega materiala z mentorjem, kjer sva se pogovorila o ustreznosti ter o popravkih, ki sem jih dostavil v roku enega tedna.

4.3 Opis vsebine in ciljev avdio produkcije/diplomske naloge

Cilj projektne naloge je bil, da posodobim trenutne zvočne elemente (podlage za novice, vreme in promet, stinger, show opener, glasbene podlage za radijske oddaje ter jingle) Radia Ptuj in jih izdelam po želji naročnika. Želje naročnika so bile, da se posodobi trenutna radijska elementarna podoba, ki zajema zvočne elemente, ki so del radijske ure (»Broadcast clock«). Glasbene podlage za radijske oddaje, ki jih na radijski postaji uporabljajo trenutno, so pridobljene s spleta (EnvatoElements), za katere ima Radio Ptuj urejeno tudi licenco za uporabo. Te glasbene podlage je naročnik želel izdelati na novo in jih ustvariti tako, da zajemajo temo radijske oddaje (kmetijska oddaja, živalska klinika, podravje osebno itd.). Z ustvarjanjem novih, povsem iz začetka, se lahko bolj približamo začetni ideji in jih ustvarimo točno tako, kot smo si zadali. Želja naročnika je bila tudi možnost, da se zvočni elementi, ki bodo nastali, lahko v prihodnosti tudi posodobijo in jih lahko prilagodimo glede na aktualni letni čas z dodajanjem raznih zvokov narave ali s spreminjanjem strukture, zato hranim vse nastale projekte na svojem osebem računalniku ter na zunanjem trdem disku. Z uporabo primernih inštrumentov je naročnik želel, da se približam raznim zvrstem (rock, pop, folk...) in da zajamem določeno tematiko, ki jo obravnavajo zvočni elementi (jutro, daytime, živalska klinika, zdravnik svetuje...).

Spoznal sem tudi zahteve avdio produkcije zvočnih elementov pri radijskih postajah, kar zajema predpisano strukturo, izvoz datotek v WAV formatu, uporabo slogana »Podravje na moji dlani, Radio Ptuj« in predpisane melodije pri zvočnih elementih, kot so stinger in show opener.

Preizkusil sem različne načine dela, kot so vključevanje akustičnih inštrumentov v projekt, uporabo raznih virtualnih inštrumentov, s katerimi se lahko zelo približamo snemanju pravih inštrumentov z mikrofoni, ustvarjanje zvočnih elementov povsem od začetka ter uporabo obstoječih zvočnih elementov kot izdelek, ki pomaga pri inspiraciji.

Cilj diplomske naloge je bil tudi ustrezno pripraviti končne datoteke za rabo na radijski postaji, kar zajema tudi več različnih izvozov istega zvočnega elementa. Izvozil sem več verzij stingerjev in show openerjev, eno verzijo z vokali, drugo pa brez vokalov. Nekaj stingerjev sem izvozil tudi v dveh različnih tonalitetah. Tako imajo na radiu več izbire in lahko izberejo tisto verzijo, ki je najbolj primerna v trenutku, ko te elemente potrebujejo.

5 PREDPRODUKCIJA

5.1 Dogovori s podjetjem / mentorjem / naročnikom

Naročnik je bilo podjetje Radio Ptuj, ki ga je zastopal glavni urednik Domen Hren, ki je imel tudi vlogo mojega mentorja v podjetju.

V fazi predprodukcije sva z mentorjem določila načrt dela, ki je bil pomemben za organizacijo časa ter za načrtovanje dela. Delo sva načrtovala tako, da sem izdelal najprej zvočne elemente, ki imajo podobne značilnosti, kar zajema strukturo, melodijo in namen uporabe. Zaradi lažje organizacije sva se dogovorila za termine za pregled materiala in analizo ustvarjenega dela, ki so večinoma sledili tedensko, odvisno od vrste zvočnih elementov in obsega dela, ki sem si ga zadal.

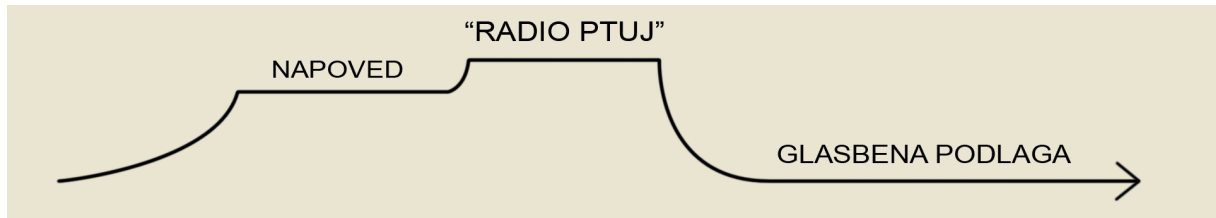
Termini pregleda materiala z mentorjem so sledili po izdelavi določene skupine zvočnih elementov:

1. termin: pregled zasnove projekta in izdelane ideje zvočnega elementa ter napotki za popravilo obstoječih verzij,
2. termin: pregled popravljenih verzij zvočnih elementov. Po potrebi sva določila spet popravke, ki so bili manjšega obsega (šlo je za odstranitev motečih inštrumentov ter za popravilo glasnosti posameznih inštrumentov);
3. termin: pregled končnih verzij, potrditev ustreznosti in določitev naslednjega sklopa zvočnih elementov.

Pogovorila sva se tudi o mojih izkušnjah ter kakšne so zahteve projekta in njegov obseg, preden sem pričel s produkcijo. Delo ni bilo časovno omejeno, zato sem najprej izdeloval prvo skupino zvočnih elementov, ki so bile podlage za novice, vreme in promet, dokler niso bili v celoti končani, šele nato sem pričel s produkcijo ostalih elementov po sledečem vrstnem redu: show opener, stinger, glasbene podlage za radijske oddaje ter jingle.

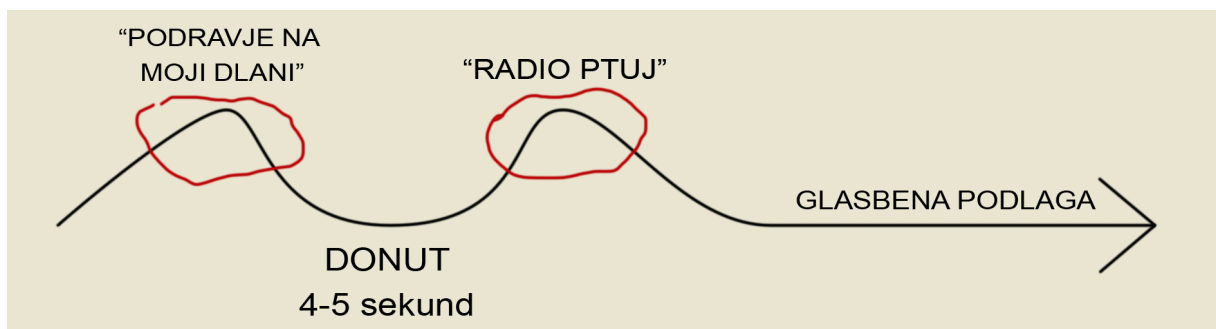
Ker v podjetju ni bilo vse potrebne opreme, ki sem jo potreboval pri produkciji (klaviature, programska oprema), sva se dogovorila, da delo v celoti opravljam v domačem studiu. V domačem studiu sem tudi bolj vajen opreme in imam postavitev, ki najbolj ustreza za hitrejše delo. Tako pri delu nisem izgubljal časa z eksperimentiranjem in s preizkušanjem nepoznane opreme, ampak sem se lahko lotil brez težav produkcijskega dela. Prostor mi omogoča hitro snemanje raznih inštrumentov, saj so vedno priključeni v mešalno mizo in pripravljeni za uporabo.

5.2 Priprava

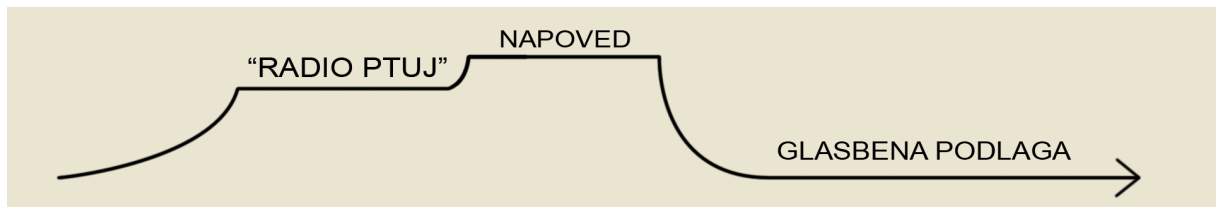
Slika 1: skica strukture "novice"

(Lastnen vir, 2021)

Slika 2: skica strukture "show opener"

(Lastnen vir, 2021)

Slika 3: skica strukture "vreme, promet"

(Lastnen vir, 2021)

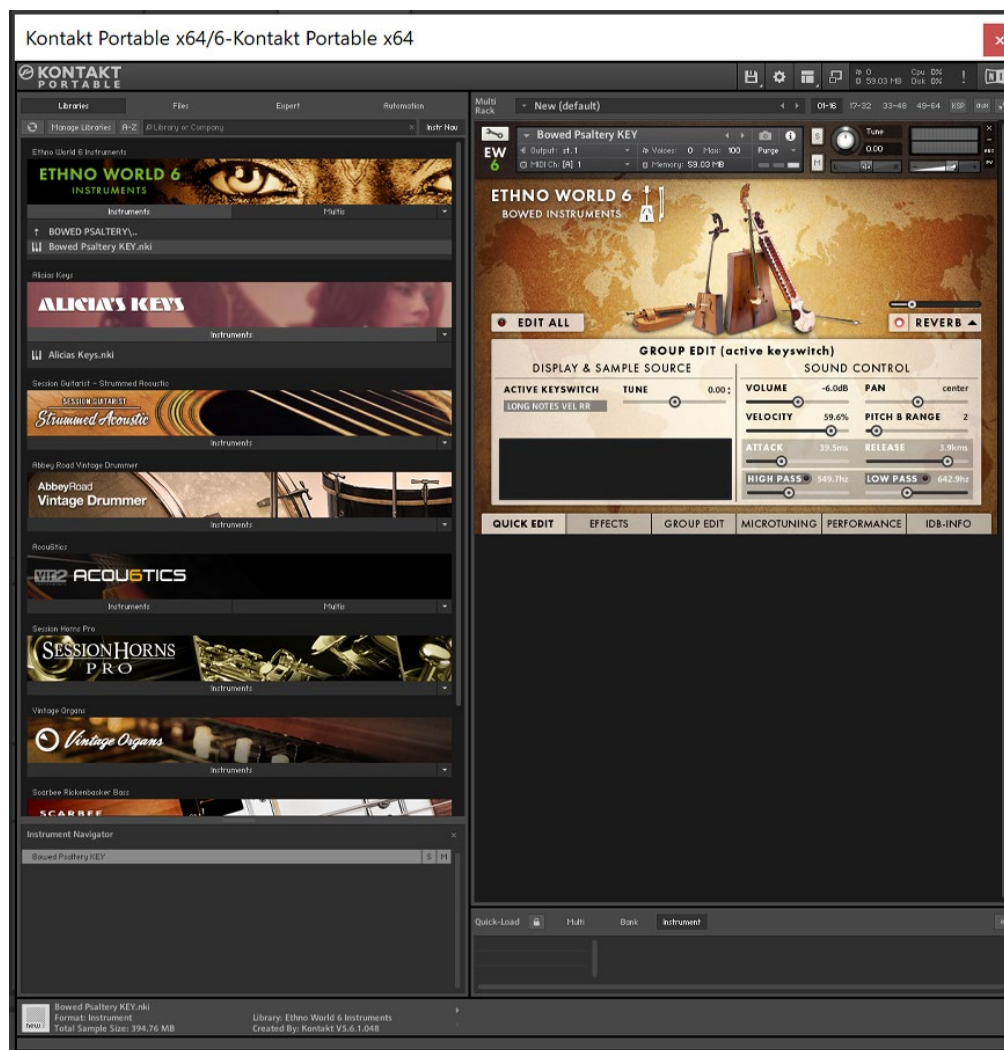
Skica mi je koristila v fazi produkcije. Ker je več zvočnih elementov, ki sem jih izdelal podobnih, oz. enake strukture, je delo potekalo nekoliko hitreje, saj je izhodišče bilo vedno enako. Enake strukture so bili vsi show openerji. Stingerji so si tudi delili med seboj isto strukturo. To pomeni, da sem lahko vedno uporabil enak projekt za pričetek produkcije, nato pa sem spreminjal posamezne inštrumente, zvoke, da sem prišel do želenega rezultata.

V predprodukciji sem si pripravil tudi projekt v programu Ableton Live 10. To zajema ustvarjanje večih avdio in MIDI kanalov, da kasneje v fazi produkcije s tem nisem izgubljal časa. Na vsak MIDI kanal sem si predhodno postavil tudi izbrane VST vtičnike, ki omogočajo uporabo raznih zvokov. Izbral sem Serum in Kontakt, ki ponuja več knjižnic, ki vsebujejo zvoke posnetih pravih instrumentov.

Slika 4: Xfer Serum

(Lastnen vir, 2021)

Slika 5: Kontakt 5

(Lastnen vir, 2021)

Od podjetja sem prejel odpeti slogan, torej samo vokale, ki sem jih lahko kasneje vstavil na instrumentalno verzijo, ki jo je bilo potrebno izdelati. Tako sem si lažje predstavljal končni izdelek in planiral izvedbo, prav tako pa sem lahko oblikoval zvočni element tako, da so vokali dovolj izstopali od inštrumentov. Vokali so pripomogli tudi pri iskanju idej, ki bi bile primerne. Vokali odpojejo slogan »Podravje na moji dlani, Radio Ptuj«. Slogani služijo kot logotip radijske postaje. Avtorica zvočnih logotipov Radia Ptuj je Sara Lamprečnik. Je profesionalna solistična pevkica in backvokalistka.

Trenutni zvočni elementi Radia Ptuj so mešanica več del in raznih nadgradenj. Pri izdelavi so sodelovali Štefan Šerkezi, Peter Kukovec, Tone Topolovec in Domen Hren.

5.3 Pregled potrebnega materiala

Material, ki ga je bilo potrebno posodobiti oz. izdelati v celoti na novo, so podlage za novice, vreme in promet, show opener in stinger.

Kasneje sem izdelal še različne glasbene podlage za radijske oddaje, ki se tematsko razlikujejo. Gre za Živalsko kliniko, Kulturni kažipot, Kmetijsko oddajo, Kulturno dediščino, Na mladih svet stoji, Nedeljski misijon, Niti življenja, Podjetniški izzivi, Podravje osebno, Podravski teden, Tarča, Vrtnarimo, Zdravnik svetuje in Zeliščarji. Vse oddaje so izdelane tako, da na nek način predstavijo temo, ki se obravnava, kar je razvidno iz naslova oddaj.

Vsi naštetni elementi se pojavljajo znotraj radijske ure in so pomembni pri zvočni podobi radijske postaje ter pri ustvarjanju specifičnega vzdušja, ki ga želimo doseči z določeno radijsko oddajo ali z zvočnimi elementi.

5.4 Radijska postaja Radio Ptuj

»Radio Ptuj je danes ena izmed pomembnejših slovenskih regionalnih radijskih postaj in najbolj poslušana radijska postaja Spodnjega Podravja. Program radia je namenjen vsem generacijam.« (Predstavitev: Radio Ptuj, 2016)

Slika 6: Studio Radia Ptuj

(Lasten vir, 2021)

Radio Ptuj ima dva slogana, ki sta ključni del prepoznavnosti postaje. To sta »Podravje na moji dlani, Radio Ptuj«, ki je vsebinski slogan ter glasbeni slogan, ki se glasi »Največje uspešnice vseh časov, Radio Ptuj«. Oba slogana sta sestavljena iz dveh delov, tako lahko elementarno zvočno podobo tudi prilagajamo danim situacijam in uporabimo le polovico slogana. Polovica slogana/logotipa je dobra izbira predvsem pri stingerjih, saj gre za kratek zvočni element.

Lahko se uporablja tudi zamenjan vrstni red slogana »Radio Ptuj, Podravje na moji dlani« in »Radio Ptuj, največje uspešnice vseh časov«. Prednosti obračanja sloganov ni, saj ni nekih začrtanih pravil, ki se jih moramo držati pri uporabi slogana in melodije, ki ga spremlja. Menjuje se lahko predvsem zaradi tega, da se ljudje ne naveličajo iste verzije in da ponudimo poslušalcem nekaj drugačnega. Kljub zelo majhni spremembi lahko poslušalci to drugačnost hitro zaznajo.

Vsaka radijska postaja ima svojo elementarno podobo. Ljudem, ki določen čas preživijo ob poslušanju določene radijske postaje, se radijska zvočna podoba vtisne v spomin. Z uporabo raznih melodij in slogana radijske postaje ljudem predstavimo radijsko postajo, njen stil in blagovno znamko. Ljudje bodo tako vedno povezovali melodijo, ki jo bodo slišali v radijski uri, z radijsko postajo. Pomembno je, da se ta melodija na radijski postaji pogosto pojavlja (Radio Jingles 101: Why They Work, How They Are Produced, & More!, 2020).

Poznamo dve vrsti radijskih postaj. To sta marketinški radio in radio s posebnim pomenom, kamor spada tudi Radio Ptuj. Zahteva radia s posebnim pomenom je, da morajo v oddaje vključiti tematiko, ki je aktualna v določenem času. To je radio, ki se prijavlja na razpise Ministrstva za kulturo, kjer dobivajo sredstva. Te postaje morajo zagotavljati druge vsebine kot marketinški. Zagotavljati morajo določen odstotek kulturnih, informativnih, izobraževalnih, mladinskih vsebin. Gre tudi za kulturno umetniške, mladinske in verske vsebine. To vse sestavlja tudi radijsko postajo Radio Ptuj.

80 odstotkov radia predstavlja glasba. Vsak radio ima svoj nabor pesmi, ki se predvajajo. Imajo torej svojo zbirko in predpisano zvrst glasbe, ki jo bodo predvajali. Radio Ptuj sestavlja večinoma pop glasba in se prilagaja glasbenemu okusu poslušalcev. Preostalih 10 odstotkov radia predstavljajo oglasi, 10 odstotkov pa program. V eni radijski uri je 6 minut namenjenih govoru. V teh 6 minutah oz. desetih odstotkih je vsa elementarna podoba. Pri radijski postaji se radijska ura vedno tudi grafično upodobi (Hren, 2021).

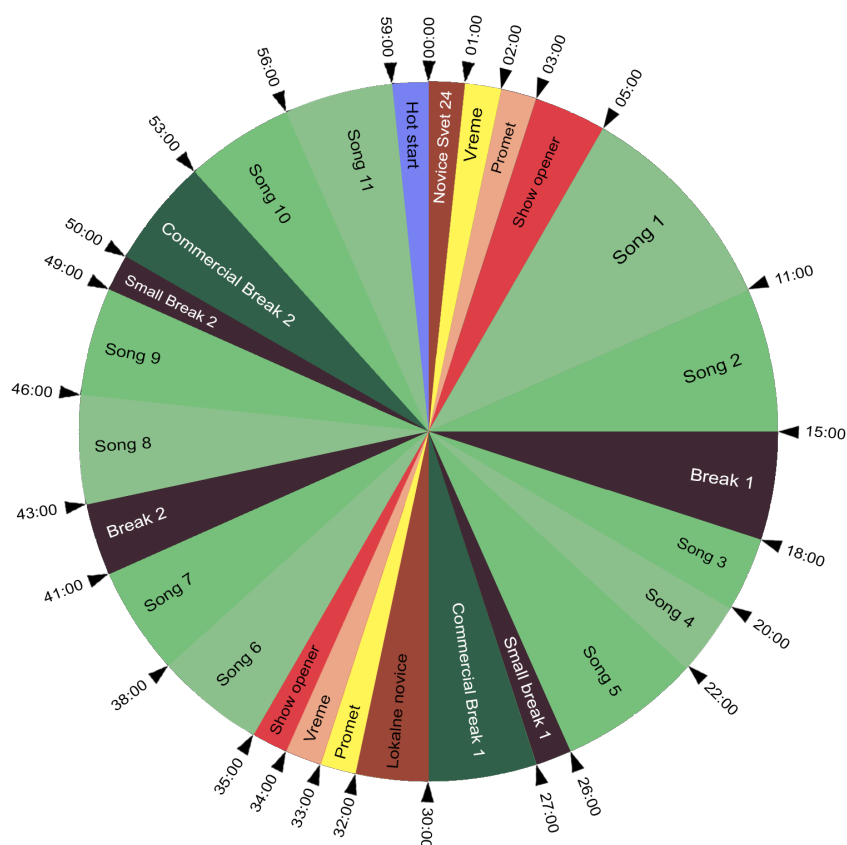
Največ ljudi posluša radijske postaje v avtomobilu. Povprečnemu Američanu predstavlja vožnja na delo 26 minut. Torej je tudi povprečni čas poslušanja radijske postaje 26 minut. Zato je potrebno v tem času zagotoviti najboljše informacije, glasbo ter oglase, kar je odvisno od tipa radijske postaje (Ingraham, 2016).

5.5 Radijska ura (broadcasting clock)

Radijska ura je predloga, ki jo uporabljajo radijske postaje za načrtovanje poteka programa. Radijska ura torej služi radijskim postajam kot »urnik« in vsebuje več segmentov, ki služijo kot vrstni red poteka radijske. Določa, kdaj začeti in končati oddajo, kdaj predvajati glasbo, kdaj je čas za odmor, kdaj je potrebno vstaviti novice, oglase itd. Vsi ti elementi so točno načrtovani v radijski uri (Network Clocks, 2021).

Radijska ura se ponavlja vsako polno uro, vsebina pa se spreminja glede na aktualne informacije in vsebine.

Pomembno je, da radijska ura ostaja vedno podobna in da se ne spreminja, saj lahko to negativno vpliva na poslušalca in ga lahko zmoti. Primer tega so novice, ki so na Radiu Ptuj vedno na začetku radijske ure. Redni poslušalci te radijske postaje tako točno vedo, kdaj morajo vključiti radio, da bodo slišali novice oz. želeni del radijske ure (Cunsolo, 2021).

Slika 7: radijska ura Radia Ptuj

(Lasten vir, 2021)

Radijsko uro ponavadi predstavlja skica kroga, ki je razdeljena na več delov, kot da bi razrezali okroglo pico. Vsak del tega kroga predstavlja posamezni segment radijske ure, kar zajema novice, vreme, glasbo, oglase itd. Vsak del skice radijske ure je ponavadi pobarvan v drugačno barvo, da je skica čimbolj pregledna (d'Ecclesia, 2013).

Radijske ure se razlikujejo glede na vrsto radijske postaje in glede na stil. Vsaka radijska ura traja 60 minut.

Potek radijske ure na Radiu Ptuj:

- novice,
- vreme,
- promet,
- show opener – napoved programa,
- stinger – sidranje na koncu Show openerja,
- 2 pesmi,
- vodeni program – break,
- 3 pesmi,
- vodeni program – mali break,
- oglasi,
- lokalne novice,
- promet,
- vreme,
- show opener,
- stinger,
- 2 pesmi,
- vodeni program – break,
- 2 pesmi,
- vodeni program – mali break,
- oglasi,
- 2 pesmi,
- TOP OF THE HOUR (ponovni začetek radijske ure).

5.6 Analiza in pregled preteklih izdelkov

Po pregledu materiala, ki je bil potreben posodobitve, sem analiziral pretekle izdelke in tiste, ki se uporabljajo na Radiu Ptuj danes. Analiziral sem strukturo izdelkov, melodiko, zvočne elemente, stil in vzdušje.

Delo sem si razdelil na sklope, ki zajemajo posamezno skupino zvočnih elementov. Te skupine so:

- podlage za vreme, novice in promet,
- show opener,
- stinger,
- podlage za radijske oddaje + jingle.

Vse zvočne datoteke (ki zajemajo zgoraj našteje zvočne elemente), ki so se uporabljale včasih na Radiu Ptuj kot tudi tiste, ki se uporabljajo trenutno, sem uvozil v program Ableton Live 10, kjer sem najprej poslušal celotni izdelek.

Nato sem začel analizirati strukturo izdelkov. Struktura je bila pomembna predvsem pri show openerju ter podlagah za novice, vreme in promet. Pri glasbenih podlagah za radijske oddaje struktura ni bila pomembna, zahteva pri teh je bila le, da so podlage ustvarjene tako, da se jih lahko ponavlja v nedogled z ustvarjanjem »zanke«.

Show opener je zvočni element, ki služi kot napoved programa. Gre za izdelano zvočno podlago, ki je razdeljena na več sklopov. Ima točno predpisano strukturo, ki ji sledijo na radiu. Večina zvočnih elementov, kot tudi show opener, je izdelanih na tak način, da se lahko ustvarijo prehodi med posameznimi zvočnimi elementi čimbolj naravno in ne odsekano, tako da se izognemo grobim prehodom.

Začne se z »riserjem/sweepom«, ki nas popelje do vsebinskega slogana »Podravje na moji dlani, Radio Ptuj«. Torej ta del show openerja predstavlja glasbena podlaga, na katero so posneti vokali. Melodija za odpeti slogan je točno predpisana in je pomembna, saj gre za prepoznavni element, ki ga uporablja radijska postaja. Temu pravimo logotip radijske postaje. Tako lahko poslušalec že ob melodiji, ki jo sliši na radiu, ve, za katero radijsko postajo gre.

Slogan je razdeljen na dva dela: »Podravje na moji dlani« in »Radio Ptuj«. Med obema polovicama slogana je nekoliko prazen del, ki mu pravimo »donut« (ang. Krof). Krof ima na sredini luknjo, enako je pri show openerju. Ta del show openerja predstavlja prostor za govor.

Govornemu delu pravimo »Station Voice«. Station voice je uradni radijski glas. Gre za vnaprej določen glas (moški ali ženski), ki se uporablja tudi za napoved raznih radijskih oddaj, kot so novice, vreme, promet itd. V tem delu tako oseba napove napoved programa in za kakšno temo gre. Vokali v tem delu so pogosto posneti vnaprej, lahko pa voditelj v živo napove program. Da pri tem delu show openerja ni popolne tišine, ga po navadi sestavljajo razni zvoki/foley. Za »donutom« sledi še druga polovica slogana »Radio Ptuj«, ki ga tudi spremlja glasbena podlaga.

Show opener mora biti narejen tako, da poslušalca pritegne, da nadaljuje s poslušanjem radijske postaje. Sporočilo v »donutu« lahko služi tudi kot »ear catcher«. S tem poslušalca ujamemo, da začne poslušati. Primer: »za vas imamo 100€, ostani v naši družbi, kmalu boste izvedeli več«. Nato sledi druga polovica slogana »Radio Ptuj«, kar je zelo pomembno, saj bodo poslušalci nagradno igro oz. sporočilo, ki ga postavimo v »donut«, povezali z radijsko postajo. Potem si poslušalci mislijo, da lahko dobijo 100€ na radiu in začnejo posvečati poslušanju večjo pozornost. Ne gre samo za denarne nagrade, gre tudi za zanimive napovedi teme, ki jo bo moderator v naslednjih trenutkih obravnaval. Ear catcher torej vzbudi interes poslušalca do poslušanja. (Tirok, 2012)

Po sloganu sledi zadnji del, ki ga predstavlja glasbena podlaga. Ta je namenjena govoru radijskega voditelja, ki poteka v živo. Ker je show openerjev več in so ustvarjeni glede na različne stile glasbe, tudi glasbena podlaga varira glede na izbrani stil (pop, rock itd.). Po navadi so akordi in ostali glasbeni elementi izpeljani iz melodike slogana, da imamo ves čas občutek, da gre za isto radijsko postajo ter za isti zvočni element (show opener). Torej tako ohranjamo konsistenco in podobnost med vsemi show openerji, predvsem pa ohranjamo stil in prepoznavnost radijske postaje. Zadnji »glasbeni del« oz. podlaga show openerja je po navadi dolga, da jo lahko kasneje izrežemo in jo lahko ponavljamo v nedogled (zanka). To je predvsem zaradi tega, da lahko dolžino prilagajamo potrebam moderatorjev.

Pri modernem radiu, kjer so govori zelo kratki, je pomembno, da je glasbena podlaga dovolj glasna. Glede na dogovor se lahko glasnost glasbene podlage pripravi vnaprej, torej se zmanjša že v fazi produkcije, da se prilagodi govoru moderatorja. Ta način se uporablja zelo redko, ker vsak govori z drugačnim tonom, barvo in glasnostjo. Zato je bolje, da se podlaga, ki je po glasnosti enaka prvemu delu show openerja, ureja v živo z regulatorjem oz. potenciometrom. Podlaga je dovolj glasna takrat, ko ne moti poslušalca in je govor še vedno dovolj razumljiv.

Stinger je zvočni element, ki je lahko izpeljan neposredno iz show openerja, lahko pa gre za čisto neodvisni element. Uporablja se na koncu show openerja in ima melodiko oz. logotip, ki je značilen za izbrano radijsko postajo, enako kot pri show openerju. Stinger lahko uporabljamo tudi kot prehod med posameznimi pesmimi, saj gre za kratek zvočni element.

Tudi stinger lahko sestavljajo odpeti vokali, vendar pa niso obvezni del stingerja. Stinger je lahko izdelan povsem brez vokalov, samo z različnimi instrumenti/zvoki. Melodija sledi kot pri show openerju z že vnaprej posnetim vokalom. Melodija ostane torej ista zaradi prepoznavnosti radijske postaje. Stinger je lahko tudi krajši, torej namesto da uporabimo celoten del slogana »Podravje na moji dlani, Radio Ptuj«, lahko uporabimo le zadnji del »Radio Ptuj«, ki ima kot celoten slogan tudi predpisano melodijo.

Podlage za **novice, vreme in promet** spadajo v isto skupino zvočnih elementov, saj si delijo podobne lastnosti. Vse tri podlage se predvajajo na začetku radijske ure in imajo podobno strukturo. Posebnost teh podlag je, da ne vsebujejo vokalov odpetega slogana radijske postaje. Pri podlagah se uporablja »station voice«, ki napove temo: novice, vreme, promet.

Tudi melodija ni vnaprej predpisana, zato imamo več svobode pri ustvarjanju. Vsaka podlaga je izdelana glede na temo oddaje (novice, vreme, promet). Posebnost teh podlag je, da po navadi vsebujejo tudi zvoke, primerne za določeno temo oddaje. Pri vremenu lahko torej uporabimo razne zvoke groma, udara strele, dežja, čivkanja ptičev itd. Pri prometu lahko uporabimo zvoke prometa (trobljenje, zvok avtomobilov, prometa), pri novicah pa je po navadi značilna uporaba trobente in raznih digitalnih zvokov z dolгим odmevom (delay).

Zvočne podlage se začnejo kot show opener in ostali zvočni elementi z nekim zvokom, ki nas popelje do pričetka zvočnega elementa, da se ustvari čim boljši prehod med posameznimi podlagami/zvočnimi elementi (riser/sweep). Lahko se začnejo tudi z zvoki narave ali pa kar z melodijo, to je odvisno od našega načina dela in od zamišljene ideje.

Nato sledi krajši uvodni del, ki ga sestavlja primerna melodija, na katero se kasneje posname »station voice«, ki napove temo.

Primeri napovedi teme glede na izbrano podlago na Radiu Ptuj:

- Novice: »Dobro jutro, čas je za lokalne novice na Radiu Ptuj«.
- Vreme: »Radio Ptuj, vreme za Podravje in širšo Štajersko«.
- Promet: »Promet na Radiu Ptuj«.

Za napovedjo sledi glasbena podlaga, ki je izdelana tako, da je primerna za rabo ob določeni temi (novice, vreme in promet). Tudi med podlago se lahko pojavljajo razni zvoki prometa, živali, narave, odvisno od vrste podlage.

Posebnost novic je, da je posebej izdelan še krajši zvočni element, ki loči posamezne novice med seboj. Gre za nek akord ali skupek inštrumentov, ki predstavljajo kratek posnetek. Lahko je tudi pisk ali drug zvok, s katerim jasno ločimo novice med seboj. To pride v poštev šele pri govoru v živo, ki ga izvaja moderator. Ker je novic v eni oddaji več, jih je pomembno ločiti z zvočnim elementom, da poslušalec jasno ve, da novici nista povezani, ampak da gre za dve različni informaciji.

Podlage za radijske oddaje so krajše pesmi, ki so ustvarjene glede na temo oddaje. Gre za strokovne, znanstvene, informativne, kulturne, verske in mladinsko otroške oddaje. Z uporabo primernih inštrumentov, hitrosti in stila se lahko hitro približamo izbrani temi. Dolžina podlag je okoli ene minute. Podlage so ustvarjene tako, da jih lahko ponavljamo tako dolgo, kot je dolg članek (zanka). Melodija in ostali gradniki podlag so poljubni in niso vezani na predhodne izdelke radijske postaje.

Otvoritveni jingle za radijske oddaje je krajši zvočni element, ki je sestavljen iz več zvokov oz. plasti, ki tvorijo celoto. Vstavljen je pred podlago radijskih oddaj in služi kot napoved teme radijske oddaje. Oddajo napove »station voice« - uradni glas radijske postaje. Gre za zelo kratek zvočni element, ki je oblikovan precej poenostavljeno. Izdelan je iz nenaravnih/digitalnih zvokov, raznih šumov in piskov. Celotni jingle zveni precej digitalno, kar pripomore tudi k »modernemu« stilu jingla. Pred vokali, ki najavijo temo/naslov radijske oddaje, je po navadi pisk. Enak pisk je tudi po vnaprej posnetih vokalih in označuje konec najave in začetek radijske oddaje.

V prostor, kjer so posneti vokali, se kasneje lahko zmeša še podlaga radijske oddaje, da je prehod čimbolj naraven med jinglom in podlago, ki sledi ter da zapolnimo prazni del jingla.

5.7 Izbira prostora in snemalne opreme

Ker je delo potekalo v domačem studiu, nisem imel velike izbire glede izbire snemalne opreme. Uporabljal sem opremo, ki mi je bila na voljo. To mi je omogočalo tudi, da svojo opremo še nekoliko bolje spoznam. Za uspešno delo in ustvarjanje radijskega materiala potrebujemo dobro računalniško opremo, zvočno kartico, zvočnike, ustrezno programsko opremo, slušalke, kable.

Slika 8: domači studio

(Lastnen vir, 2021)

Oprema, ki sem jo uporabljal pri delu:

mešalna miza Behringer x32,

studijski monitorji – Yamaha HS8,

studijske slušalke AKG K712 Pro,

DI box LH-053,

Reamp box – Radial Reamt EXTC,

kitarski pedal Boss DS1A (distorzija) in Hall of fame 2 (Reverb),

električna kitara,

akustična kitara,

klaviatura Korg Prologue 16,

mikrofon Rode NT1-A (kondenzator),

različna tolkala (tamburin, ropotuljice),

računalnik sestavljen po meri (Geforce 3080, AMD Ryzen 5900x, 64GB ram),

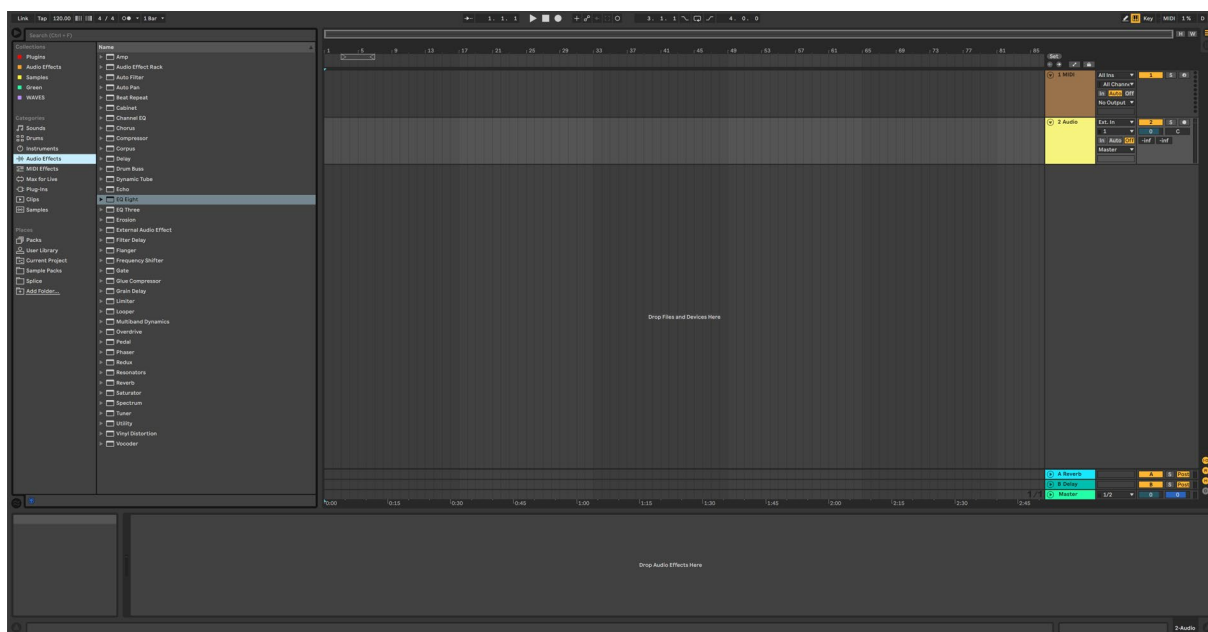
monitor Dell 32" 4k,

program za snemanje, editiranje, mešanje in masterizacijo Ableton Live 10.

6 PRODUKCIJA

Produksijski del predstavlja večino opravljenega dela. Projekt sem snemal z resolucijo 32 bitov in 44.1 kHz vzorčenjem. V produkcijski proces sem bil vključen sam in osebe, ki so z različnimi vlogami sodelovale pri izpeljavi projekta. To vključuje kitarista, mene in mentorja. Pri snemanju sem uporabljal opremo, ki mi je bila na voljo v domačem studiu. Vsa zunanja oprema (analogna klaviatura Korg Prologue 16, kitarski pedal Boss DS1-a (distorzija) in Hall of Fame 2 (odmev), električna kitara in kondenzatorski mikrofonski NT1-A) je bila ves čas priključena v mešalno mizo Behringer x32, ki mi je služila kot zvočna kartica preko USB kabla.

Ker gre za izdelavo celotne radijske ure, jo sestavlja več različnih zvočnih elementov (podlage za novice, vreme in promet, show opener, stinger, glasbene podlage za radijske oddaje, otvoritveni jingle za radijske oddaje). Pri delu sem uporabljal razne »sample«, ki so večinoma predstavljali bobne (kick, snare, hihat), ter razne zvoke narave in okolice (trobljenje, foley, nevihta...).

Slika 9: program za glasbeno produkcijo Ableton Live 10

(Lasten vir, 2021)

6.1 Novice, promet in vreme

Začel sem z izdelavo treh »podlag«, ki so ključni del radijske ure (clock). Gre za novice, promet in vreme. Po analizi omenjenih zvočnih elementov sem najprej ustvaril projekt v programu Ableton Live 10, ki je namenjen produkciji glasbe in obdelavi zvoka. Program sem izbral, ker ga dobro poznam in mi delo v njem ne predstavlja ovir. Tako se lahko posvetim iskanju in izdelavi idej, ki sem si jih zamislil.

V programu sem določil hitrost udarcev na minuto (BPM). To sem določil glede na analizo zvočnih elementov, ki jih trenutno uporabljajo na Radiu Ptuj ter glede na njihove pretekle izdelke, ki sem jih analiziral. Pri večini projektov je šlo za 120 udarcev na minuto, kar po navadi deluje kot najbolj »naraven« človeški ritem (Madden, 2014).

Pri vseh treh podlagah (novice, vreme in promet) sem nastavil hitrost udarcev na minuto 120.

Določitev hitrosti je pomembna tudi zaradi moderatorjev, ki govorijo v živo čez podlago. Če je podlaga prehitra, je velika verjetnost, da bo hitel tudi moderator. Hitrost je tudi odvisna od tematike in čemu je podlaga namenjena. Ko gre za teme, ki so bolj vesele in zabavne, je lahko hitrost nekoliko večja, ko gre za bolj žalostne ali resne podlage, pa lahko uporabimo nekoliko nižjo hitrost glasbene podlage.

Ko je hitrost projekta bila določena, sem z midi klaviaturo in zvokom klavirja poskušal posneti osnovno melodijo, okoli katere sem nato gradil preostanek podlage. Včasih sem začel iskanje idej tudi z raznimi akordi, dokler nisem ustvaril česar, kar mi je bilo všeč in kar se mi je zdelo primerno za izbrano tematiko.

Pri novicah, vremenu in prometu je bilo delo nekoliko lažje, ker sem moral vključiti melodijo radijskega slogana »Podravje na moji dlani, Radio Ptuj«. Melodija slogana je točno predpisana, lahko pa se spreminja tonaliteta. Uporabil sem le drugo polovico slogana »Radio Ptuj« glede na želje naročnika. To služi kot prepoznavni element pri novicah, vremenu in prometu.

Glede na melodijo sem nato posnel še akorde, ki so bili temelj celotnega zvočnega elementa.

To melodijo slogana sem kopiral iz enega projekta v drugega, saj sem pri vseh treh podlagah (novice, vreme in promet) uporabil isto melodijo ter akorde razen pri delu, ko gre za glasbeno podlago, ki sledi za sloganom. Tam sem akorde priredil oz. sem v vseh treh primerih uporabil drugačne akorde.

Ko sta bili osnovna ideja in struktura zapisani, sem se lotil dodajanja raznih plasti, ki so zapolnile prazni prostor. Po posneti melodiji sem po navadi pričel s postavitvijo bobnov. Uporabljal sem zvoke posameznih bobnov (ang. sample), s katerimi sem oblikoval ustrezni ritem. Postavitev bobnov je bila odvisna od zvočnega elementa. Pri novicah je glasbena podlaga precej »prazna«, kar se bobnov tiče. Za bolj prazno podlago sem se odločil zaradi analize trenutne verzije zvočnega elementa, ki se uporablja na Radiu Ptuj. Uporabil sem le ropotuljico, ki sem jo posnel s studijskim mikrofonom Rode NT1-A.

Za bobni sem posnel bas s pomočjo MIDI zapisa in MIDI klaviature. Note sem izbral glede na akorde, ki spremljajo podlago. Za bas pri novicah in vremenu sem uporabil »Scarbee Rickenbacker Bass«, ki je v sklopu VST-ja Kontakt. Pri prometu sem za bas posnel analogno klaviaturo Korg Prologue 16. Preko DI boxa sem jo priključil v mešalno mizo Behringer x32 in jo posnel preko USB kabla iz mešalne mize. Mešalna miza mi je služila tudi kot zvočna kartica. Ker je posnetek bil rahlo zamaknjen, sem posamezne note razrezal in jih premaknil točno na »mrežo« časovnice. To je bilo pomembno, da so vsi posamezni zvoki v projektu delovali kot celota, saj bi v nasprotnem primeru, če bi bili vsi zvoki zamaknjeni, hitro prišlo do zmešnjave in nerazločnosti.

Za inštrumente sem izbral večinoma VST Serum, ki je digitalni sintetizator zvoka, s katerim lahko sami oblikujemo razne zvoke ali pa uporabimo že vnaprej pripravljene. V večini sem uporabil zvoke iz različnih knjižnic, ki vsebujejo že vnaprej oblikovane zvoke, vendar sem jih večinoma priredil, da so ustrezali novi ideji in da so služili svojemu namenu.

Nekaj zvokov sem posnel tudi s klaviaturo Korg Prologue 16. Šlo je predvsem za akorde, ki so delovali kot dodatna plast in so zapolnili prazni prostor. Ko sem želel bolj resnične inštrumente, sem uporabil Kontakt, ki ponuja številne zbirke akustičnih kot tudi električnih inštrumentov.

Pri »novicah« sem na »master« kanal vstavil izenačevalnik. Z avtomatizacijo sem celotnemu zvočnemu elementu sčasoma porezal visoke frekvence do 3.5kHz. Tako je bil pri prvem delu novic slišni celotni frekvenčni spekter (20Hz – 20kHz), kasneje ko je nastopila podlaga, pa se sliši samo še od 20Hz do 3.5kHz. Tako glasbena podlaga, ki sledi sloganu, ni preveč moteča za moderatorja, ko bo v živo govoril, saj so porezane visoke frekvence.

6.2 *Show opener*

Za novicami, prometom in vremenom sem se lotil ustvarjanja »show openerjev«. Z naročnikom sva se dogovorila, da bom ustvaril tri različne verzije. Show openerji so izdelani glede na energijo in del dneva, ko se uporablja. Gre za »hot, medium in easy«.

Verzije, ki sem jih izdelal, so:

- Jutro HOT,
- Jutro MEDIUM,
- Daytime MEDIUM.

Delo je pri ustvarjanju teh zvočnih elementov potekalo nekoliko drugače. Vsi show openerji vsebujejo vokale, zato je potrebno oblikovati podlage tako, da ni preveč motečih elementov in da izstopajo vokali. Kot pri izdelavi podlag za novice, vreme in promet sem tudi pri show openerjih projekt začel s snemanjem melodije s pomočjo MIDI klaviature. Najprej sem posnel melodijo slogana »Podravje na moji dlani, Radio Ptuj«. Ta melodija je nato služila kot osnova celotnega zvočnega elementa. Melodijo sem posnel z zvokom klavirja, šele ko je melodija bila posneta, sem se lotil zamenjave inštrumenta, če sem se odločil, da bom uporabil drug inštrument namesto klavirja.

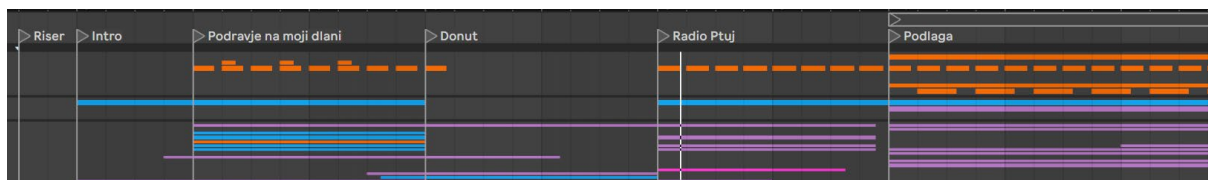
Kot po navadi sem se po posneti melodiji slogana lotil snemanja akordov. Tudi tukaj sem uporabil najprej klavir. Uporaba zvoka klavirja mi je omogočala, da slišim vsak ton jasno in da ne gre za napačno izbiro not pri snemanju melodije. Tudi pri snemanju bas linije sem sprva uporabil zvok klavirja, saj je zvok basa zelo nizek in težje slišimo posamezne tone in zato lahko hitro gre za odstopanja pri snemanju melodij oz. pri napačni izbiri not. Zvok klavirja sem nato nadomestil s primernimi inštrumenti. Za bas sem uporabil »Scarbee Rickenbacker Bass«, ki je v sklopu knjižnice Kontakta.

Po prvi polovici slogana »Podravje na moji dlani« je krajša »pavza«, ki ji pravimo »donut«. Da ne gre za tišino, sem dodal v ta prostor razne zvoke narave ali pa mirna tolkala, ki nekoliko zapolnijo prostor. Zvoke, ki sem jih potreboval, sem poiskal v svoji zbirki samplov ali pa na spletni platformi »Splice«, ki ponuja vedno nove zvoke. Z mesečno naročnino prejmemo licenco za uporabo vseh zvokov na platformi Splice tudi za komercialne namene.

Po tej krajši pavzi sledi drugi del slogana »Radio Ptuj«. Ko je bila postavljena večina inštrumentov, sem dodal še bobne z uporabo raznih samplov. Pri vsakem show openerju sem uporabil druge inštrumente in sample, ki so se mi zdeli primerni za izbrani show opener. Pri

show openerju »Jutro HOT« sem uporabil bobne v stilu »rocka«, saj gre za bolj energično verzijo. Pri show openerju »Jutro MEDIUM« in »Daytime MEDIUM« pa sem uporabil bolj moderne bobne, ki so značilni predvsem za elektronsko glasbo. Posnel sem tudi električno kitaro preko DI boxa, ki sem ji nato dodal razne zvočne učinke. Uporabil sem »Guitar Rig 5«, ki ponuja ogromno zbirko raznih kitarskih zvočnih učinkov. Ponuja ogromno zbirko že vnaprej pripravljenih nastavitev za kitare. Izbral sem najbolj primerno ter jo odvisno od namena nekoliko priredil. Priredil sem dolžino odmeva ter nastavitve emulatorjev kitarskih ojačevalcev, ki jih ponuja Guitar Rig 5.

Ker sem pri show openerju »Jutro MEDIUM« potreboval posnetek akustične kitare, sem celotni zvočni element poslal kitaristu Jaki Knipliču, ki je v svojem domačem studiu posnel kitaro in mi poslal WAV datoteke posnetkov, ki sem jih nato uporabil v projektu.

Slika 10: struktura show openerja

(Lasten vir, 2021)

6.3 *Stinger*

Po izdelavi show openerjev sem se lotil ustvarjanja stingerjev. Sprva sem izdelal tri stingerje, ki so bili vezani na show openerje. To so:

- Jutro HOT,
- Jutro MEDIUM,
- Daytime MEDIUM.

Gre za skrajšano verzijo show openerja. Sestavlja ga le druga polovica radijskega slogana »Radio Ptuj«. Zraven vokalov, ki so glavni element stingerja, so zraven še razni inštrumenti, bas in bobni. Ker gre za krajšo verzijo show openerja, sem kopiral vse steze iz projekta show openerja v nov projekt, kjer sem nato odstranil dele, ki jih nisem potreboval. Tako sem odstranil celotno glasbeno podlago, ki se pojavi za sloganom oz. donutom ter prvi del slogana radijske postaje.

Ko so ti trije stingerji bili končani, sem izdelal še ostale, ki so bili izdelani glede na določeno glasbeno zvrst, kar je določeno glede na glasbo, ki se predvaja na radijski postaji. To so:

- mediteran,
- rock,
- pop,
- latino,
- folk.

Za vsako zvrst sem ustvaril dve različni verziji stingerjev. Obe verziji sta se malenkost razlikovali glede izbire inštrumentov, hitrosti ali glede tonalitete celotnega stingerja.

Za vsako zvrst/temo sem na spletni platformi Youtube raziskal značilnosti vsake zvrsti, da sem ugotovil, kakšni inštrumenti se pojavljajo, kakšen je tempo, kakšen je ritem pesmi in kakšna čustva vzbujajo. Pri večini stingerjev je bila prva izbira akustična kitara, saj je sestavni del večine od naštetih zvrsti. Kitaro sem posnel s pomočjo MIDI klaviature, uporabil pa sem virtualno knjižnico v Kontaktu »Session Guitarist Strummed Acoustic«. Kitarski zvoki, ki jih ponuja, so zelo kvalitetni, edina pomanjkljivost pa je, da ne moremo sami oblikovati vzorca igranja oz. brenkanja na kitari. Program ponuja že vnaprej ustvarjene načine igranja, med katerimi lahko izbiramo. Kot pri prvih treh stingerjih je tudi tukaj ostala struktura nespremenjena. Tako sem lahko vedno uporabil enako izhodišče ter nato spreminjal inštrumente in ostale zvoke.

Na koncu sem izvozil dve verziji stingerjev, eno brez vokalov in eno z vokali.

6.4 Glasbene podlage za radijske oddaje

Na koncu sva se z naročnikom dogovorila, da bom ustvaril še glasbene podlage, ki zajemajo različne teme, ki jih obravnava moderator na radiu. Obstoječo podlago Radia Ptuj sem uvozil v program Ableton Live in glede na analizo podlage določil tempo. Iz naslova in teme sem skušal ugotoviti, kakšen stil in kateri inštrumenti bi bili najbolj primerni. Ker je najbolj pomemben del zvočne podlage melodija, sem se najprej lotil pisanja melodije. Z melodijo lahko tudi poslušalcu najlažje predstavimo temo in mu najhitreje damo vedeti, za kaj gre.

Delo je potekalo različno, včasih sem začel z akordi, včasih z melodijo, zelo redko sem začel z bobni, saj je poudarek na melodiji. Podlage ne potrebujejo slogana, zato sem imel več svobode pri oblikovanju. To je pomenilo, da sem moral bolj razmišljati pri delu, saj nisem imel že izdelane melodije. Ko mi je zmanjkalo idej za melodije, sem na spletu poiskal zanimive akorde, ki so velikokrat služili kot inspiracija pri ustvarjanju. Nato sem porabil nekaj časa le z igranjem na MIDI klaviaturo, dokler mi ni uspelo posneti zanimive melodije. Med snemanjem sem preklapljal med raznimi inštrumenti, da je bilo snemanje bolj zabavno in sem tako prej prišel do konkretne ideje, kot da bi igral samo z zvokom klavirja.

V nekaj primerih sem posnel tudi tamburin in »shaker« z mikrofonom Rode NT1-A.

6.5 Otvoritveni jingle za radijske oddaje

Pri ustvarjanju jingla sem začel kot pri ostalih elementih najprej z analizo zvočnega elementa, ki ga uporabljajo trenutno na Radiu Ptuj. Iz zbirke samplov, ki sem jo ustvaril skozi leta glasbenega ustvarjanja, sem izbral razne zvoke, ki so se mi zdeli zanimivi. Uporabil sem razne šume, piske in digitalno ustvarjene zvoke, ki delujejo precej nenaravno. Ko sem zvoke imel izbrane in postavljene na časovnico, sem se lotil zvočnega oblikovanja. Posamezne izbrane zvoke sem razrezal, jim spremenil »višino«, jih raztegnil, skrajšal ter uporabil razne zvočne učinke, kot je »granulator«, ki razdeli del zvoka, ki ga določimo, na majhne dele, ki delujejo kot zrna. Rezultat uporabe granulatorja je po navadi zelo kaotičen, saj granulator ves čas predvaja majhne odseke uporabljenega vira zvoka in jih predvaja naključno in jih pomeša med seboj. »Frequency shifter« dvigne ali zniža frekvenco vhodnega signala za razliko od spreminjanja višine in ne ohrani harmoničnih razmerij med toni. Tako sem ustvaril še bolj nenaravne in precej »čudne« zvoke, ki sem jih nato smiselno uporabil. Ustvaril sem več plasti, da sem ustvaril občutek prepletanja raznih zvokov, ki so se povezovali v smiselno celoto. Ker jingle sestavlja tudi »station voice« oz. uradni napovedni glas radijske postaje, ki sledi, sem

pred predvidenim govorom uporabil pisk, ki ločuje začetni del jingla od govora. Isti pisk sem uporabil še po koncu prostora za »uradni napovedovalni glas radijske postaje«.

Ker vnaprej ne vemo točno, kako dolgo bo trajala napoved, sem del, ki je namenjen govoru, ustvaril tako, da se lahko krajša ali daljša glede na dolžino »uradnega glasa radijske postaje«.

7 MEŠANJE IN MASTERIZACIJA

7.1 Mešanje

Mešanje posameznih zvočnih elementov po navadi sledi po produkcijskem delu in pomeni, da vključujemo razne digitalne zvočne učinke, s pomočjo katerih oblikujemo končni zvok izdelka. Cilj mešanja je, da ustvarimo čim boljši zvok končnega izdelka (The stages of audio production, 2020).

Mešanje je pri mojem delu potekalo že prej v fazi produkcije, saj sem sproti spreminjal izbrane zvoke, da sem prišel do rezultata, ki sem si ga zadal. Pri mešanju sem uporabljal primarno studijske zvočnike Yamaha HS8. Celoten »mix« vsakega zvočnega elementa sem dodatno še preveril na slušalkah AKG K712 Pro, kjer sem se dodatno prepričal, če vse zveni tako, kot mora.

Na vsak inštrument sem dodal zvočne učinke, ki so ustrezali ideji in so pripomogli k pridobitvi želenega zvoka. Pri mešanju sem uporabljal »izenačevalnik«, »kompresor«, »omejevalnik«, »odmev«, »zakasnitev«, »gate«, itd. Uporabljal sem zvočne učinke različnih proizvajalcev (Waves, Fabfilter, Ableton Live). Večina zvočnih učinkov, ki sem jih uporabil, so že v knjižnici, ki jih ponuja program Ableton Live.

Mešanje zajema tudi nastavitve jakosti in razporeditev inštrumentov po prostoru. Elemente, ki so bili bolj pomembni, sem postavil bolj v ospredje, ostale pa sem postavil v ozadje z nastavitvijo glasnosti in z uporabo raznih odmevov in izenačevalnika.

Z izenačevalnikom sem posameznim zvokom in inštrumentom porezal neželene frekvence. Večini sem porezal nizke frekvence pod 150Hz, da je bilo dovolj prostora za bas, bobne in ostale stvari, katerih temeljni del so nizke frekvence.

Frekvence posameznih inštrumentov moramo urediti tako, da se njihove frekvence ne prepletajo in da je v projektu dovolj prostora za skupine, ki jih predstavlja določen frekvenčni spekter. To lahko ustvarimo z uporabo izenačevalnika in ostalih zvočnih učinkov (What's The Point Of EQ In Your Mix?, 2014).

Ker gre pri mešanju za postopek, ki lahko traja več časa, je pomembno, da si po določenem času nenehnega poslušanja projekta vzamemo premor in nadaljujemo z delom naslednji dan oz. po daljšem premoru, saj se naša ušesa po dolgem poslušanju preveč navadijo na trenutno

verzijo, ki jo poslušamo. Po premoru lahko s svežim pristopom spet poslušamo izdelek in lažje ustvarimo spremembe.

Vse posamezne steze projekta, ki zajemajo določeno skupino zvokov, sem združil v skupine. Ustvaril sem skupine, ki zajemajo razne klaviature in inštrumente, ki igrajo melodijo in akorde, vokale, bobne, bas ter ostale zvoke (zvoki, ki jih ne moremo vključiti v drugo skupino. To so šumi, zvoki okolice itd.). Na vsako skupino sem po potrebi dodal zvočne učinke, s katerimi sem izboljšal zvok celotne skupine - izenačevalnik, kompresor in različno dolge odmeve (kratki, srednji, dolgi odmev), kar je bilo odvisno od ideje, kaj želim doseči. Prednost ustvarjanja skupin je tudi, da lahko naenkrat znižamo glasnost celotne skupine, ne da bi morali znižati glasnosti vseh posameznih stez.

Slika 11: skupine v projektu

(Lasten vir, 2021)

Težave, na katere lahko naletimo pri produkciji glasbe »in the box« je, da večina avtorjev, ki ustvarjajo razne »sample« ali VST knjižnice, namensko dodajo razne odmeve in ostale efekte, da zvenijo posamezni »sampli« ali zvoki, ki jih ponujajo VST knjižnice, večji in bolj polni, kar nas po navadi pritegne k uporabi in izbiri tega zvoka. To pa nas lahko ovira pri mešanju izdelka. Ti odmevi, predvsem če uporabljamo več zvokov, ki vsebujejo razne odmeve in ostale zvočne učinke, lahko negativno vplivajo na kvaliteto in »čistost« končnega mixa. Ti dodatni »nepotrebni« zvočni učinki se tako nakopičijo in celotni izdelek postane nejasen (Izhaki, 2008).

7.2 Mastering

Po zaključku mešanja in ustvarjanja zvočnih elementov je zadnji korak predstavljala še masterizacija celotnih posnetkov. Pri masteringu sem uporabil zvočne učinke, ki so mi pomagali pri oblikovanju končnega zvoka posameznih elementov. Uporabil sem dva vtičnika, ki sem jih vstavil na master kanal. Uporabil sem »Izotope Ozone 9« in »Waves Loudness Meter«. Izotope Ozone ponuja razne zvočne učinke, ki jih lahko uporabimo znotraj tega vtičnika (exciter, maximizer, izenačevalnik, Imager, omejevalnik itd.).

Najprej sem uporabil izenačevalnik, s katerim sem poudaril frekvence, ki jih je primanjkovalo ali odstranil neželene frekvence končnega posnetka. Nato sem dodal »imager«, s pomočjo katerega sem nizke frekvence pod 200Hz pretvoril iz stereo v mono, ostalim frekvencam pa sem po občutku razširil stereo sliko, če je bilo potrebno. Sledil je še »maximizer«, s katerim sem uredil končno glasnost posnetka. Vtičnik Waves Loudness Meter meri vrednost »LUFS«. Na podlagi podatkov o glasnosti sem z maximizerjem uravnal glasnost ter nastavil »peak« na -1dB. Z glasnostjo sem se želel približati -16 LUFS, kar je primerno za radijske postaje (Byers, 2016).

Ko sem bil zadovoljen s končnimi izdelki, sem jih izvozil najprej v MP3 formatu zaradi kompresije in manjše velikosti datotek, da sem jih lahko poslal naročniku. Ko je naročnik potrdil končne verzije, sem zvočne elemente izvozil v WAV formatu in poslal končne verzije. Tako je projekt zaključen.

8 ARHIVIRANJE PROJEKTOV

Projekti, ki sem jih ustvaril so shranjeni na mojem osebem računalniku in tudi na zunanjem trdem disku, če bo podjetje želelo imeti posodobljene verzije zvočnih elementov ali pa jim dodati razne zvoke, da se bolj približajo aktualnemu letnemu času (padanje listja, dežja, zvok klopotca, skok v vodo...). Hranim tudi WAV datoteke izdelkov. Končne WAV verzije izdelkov sem naložil tudi na Google Drive, da lahko do datotek dostopam tudi ob okvari računalniške opreme.

Ker je delo potekalo v večjih fazah in je med ustvarjanjem nastalo več verzij, dokler ni bil naročnik zadovoljen, sem shranil vsako novo verzijo posebej, da imam dostop do vmesnih in začetnih verzij zvočnih elementov. Razne verzije zajemajo idejno verzijo zvočnih elementov, verzije s popravki, ki so nastali po pregledu ideje zvočnih elementov. To zajema dodajanje inštrumentov, odstranitev neželenih zvokov, mešanje), ki sva jih dorekla z mentorjem med delom ter končne verzije. Show openerji in stingerji so izvoženi dvakrat, enkrat instrumentalno, enkrat pa z vokali.

9 SKLEP

V diplomskem delu sem opisal potek izdelave elementarne podobe radijske postaje, ki je bila v mojem primeru Radio Ptuj. Predstavil sem želje naročnika, ki so bile temelj celotnega projekta. Velik pomen v celotni diplomski nalogi je imela analiza posameznih zvočnih elementov radijske postaje, saj so novi zvočni elementi, ki sem jih ustvaril, temeljili na teh, ki jih radijska postaja že uporablja. To zajema predvsem stil zvočnih elementov in strukturo, ki je pomembna pri večini zvočnih elementov. V procesu izdelave elementarne podobe je bila pomembna organizacija časa, ki je vplivala na kvaliteto končnih izdelkov ter na pravočasno oddajo posameznih zvočnih elementov podjetju/naročniku. Produktijsko in postproduktijsko delo je v celoti potekalo v domačem studiu. Delo v domačem studiu ima številne prednosti ter nekaj slabosti, ki pa jih lahko do določene mere preprečimo. Če nam prostor ne omogoča snemanja akustičnih glasbil, jih lahko nadomestimo z raznimi VST inštrumenti in z uporabo raznih »sampilov«, s katerimi se lahko precej približamo snemanju akustičnih glasbil z mikrofoni. Ker je produktijsko delo »in the box« lahko hitro dolgočasno, sem pri delu uporabljal tudi razne inštrumente (kitara, analogna klaviatura, tamburin, razni »shaker-ji«), ki sem jih imel na izbiro v domačem studiu. Tako lahko razbijemo monotonost dela, ki se lahko pojavi ob nenehnem delu na računalniku. To pa vpliva tudi na kreativni proces, kar pomeni, da lahko ustvarimo razne ideje, do katerih morda ne bi prišli pri načinu dela »in the box«, kot je na primer uporaba akustične kitare kot zvok tolkala, brenkanje/udarjanje po struni na način, ki ga delo »in the box« ne omogoča. Izdelati sem moral tudi glasbene podlage, ki niso imele predpisane strukture in melodije, kot je to imel »show opener« in podlage za novice vreme in promet. Zato je način dela, ki ga imam v domačem studiu pri procesu koristil. Vsa glasbila, mikrofone in kitarske pedale sem imel ves čas priključene v mešalko, kar mi je omogočalo hitro delo. Tako sem se lahko bolj posvetil iskanju idej in ustvarjanju zvočnih elementov, kot pa da bi moral vsak inštrument vedno ponovno priklapljati. Tak način dela mi je omogočala mešalna miza Behringer X32, ki ima 32 vhodov.

Vsak ima pri ustvarjanju svoj način dela ter okus, ki močno vpliva na izbiro inštrumentov in zvokov/sampilov, ki jih nameravamo uporabiti pri glasbeni produkciji. Na izbiri teh zvokov/inštrumentov temelji celoten izdelek.

Mešanje zvočnih elementov je potekalo že v produktijskem procesu, vendar sem se po končanju zvočnih elementov še nekajkrat vrnil v projekt, da sem preveril, če še karkoli

potrebuje izboljšave. S pomočjo izenačevalnika in z urejevanjem glasnosti sem uredil pomanjkljivosti, ki sem jih slišal.

Delo je potekalo brez težav, predvsem zaradi časovne organizacije. Pomembna je bila tudi ekipa, ki sem jo izbral na začetku, saj je pripomogla pri ustvarjanju elementarne zvočne podobe radijske postaje. Pomembno je bilo tudi razumevanje raznih radijskih pojmov, kot so show opener, stinger, ear carcher, donut, radijska ura, ki sem jih predstavil in opisal v diplomski nalogi.

Menim, da je projekt uspešno izveden. Pri projektu, ki sem ga ustvarjal, bi spremenil morda to, da bi pri produkciji in izbiri posameznih zvokov, ki gradijo posamezne zvočne elemente, porabil več časa. Tako bi lahko še izboljšal kvaliteto končnih izdelkov. Če bi imel možnost, bi najel prostor, kjer bi lahko posnel več akustičnih glasbil, ki so dobra izbira za uporabo na radijski postaji Radio Ptuj. Tako bi se še bolj približal stilu in celotni zvočni podobi radijske postaje. Ker sem ustvarjal zvočne elemente povsem iz začetka in sem preživel veliko časa ob poslušanju istega zvočnega elementa, bi morda lahko poslal steze končnih produkcijskih verzij zvočnih elementov v studio, kjer bi kdo drug zmešal vse končne verzije izdelkov ter masteriziral, saj gre za precej kompleksno delo, kjer moramo biti zbrani. Ko poslušamo isti projekt več časa, se naše uho na določen zvok navadi in težje zmešamo izdelek, kot bi ga tisti, ki izdelka še ni slišal.

10 VIRI, LITERATURA

- Academia. (18. december 2015). *Gostujoče predavanje sodelavcev časopisa Večer*. Pridobljeno iz Academia Novice: <http://academia.si/novice/gostujoce-predavanje-sodelavcev-casopisa-vecer/>
- Bučar, F. (2012). *Rojstvo države*. Ljubljana: Didakta.
- Byers, R. (24. maj 2016). *Podcasting Basics, Part 5: Loudness for Podcasts vs. Radio*. Pridobljeno iz Transom: <https://transom.org/2016/podcasting-basics-part-5-loudness-podcasts-vs-radio/>
- Cunsolo, M. (11. August 2021). *The Broadcast Clock Explained*. Pridobljeno iz radio.co: <https://radio.co/blog/broadcast-clock-explained>
- d'Ecclesia, G. (2013). *Theories & Techniques of Radio Broadcasting*. Radiobroadcaster.org.
- Elisabeth Schmidt, M. T. (2012). *Shortcuts to Journalism*. Berlin: MICT. Pridobljeno iz SSWM.
- Hren, D. (29. november 2021). Radio Ptuj. (N. Selinšek, Izpraševalec)
- Ingraham, C. (2016). *The astonishing human potential wasted on commutes*. The Washington Post.
- Izhaki, R. (2008). *Mixing Audio*. Kidlington: Elsevier ltd.
- Madden, B. (19. Junij 2014). *The Resonant Human: The Science of How Tempo Affects Us*. Pridobljeno iz SonicScoop: <https://sonicscoop.com/2014/06/19/the-resonant-human-the-science-of-how-tempo-affects-us/>
- Magnus, N. (januar 2012). *NI Kontakt 5*. Pridobljeno iz Soundonsound: <https://www.soundonsound.com/reviews/ni-kontakt-5>
- Network Clocks*. (30. november 2021). Pridobljeno iz PRX: <https://exchange.prx.org/tools-and-resources/for-producers/network-clocks>
- Predstavitev*. (2016). Pridobljeno iz Radio Ptuj: <https://www.radio-ptuj.si/predstavitev>
- Predstavitev: Radio Ptuj*. (2016). Pridobljeno iz Radio Ptuj: <https://www.radio-ptuj.si/predstavitev>

Radio Imaging: Giving Radio That Unmistakable Identity. (28. februar 2020). Pridobljeno iz BunnyStudio: <https://bunnystudio.com/blog/radio-imaging-giving-radio-that-unmistakable-identity/>

Radio Jingles 101: Why They Work, How They Are Produced, & More! (13. maj 2020). Pridobljeno iz Push Button Productions: <https://pushbuttonproductions.com/blog/radio-jingles-101/>

Radio Ptuj. (brez datuma). Pridobljeno iz Predstavitev: <https://www.radio-ptuj.si/predstavitev>

The stages of audio production. (11. Junij 2020). Pridobljeno iz SAWVIDEO: <https://www.sawvideo.com/news/2020/stages-audio-production>

Tirok, M. (2012). *Shortcuts to Journalism.* Berlin: MICT.

What's The Point Of EQ In Your Mix? (19. Marec 2014). Pridobljeno iz The Recording Evolution: <https://www.recordingrevolution.com/whats-the-point-of-eq-in-your-mix/>

11 PRILOGA

Priloga: Zvočni elementi radijske postaje Radio Ptuj (WAV format)